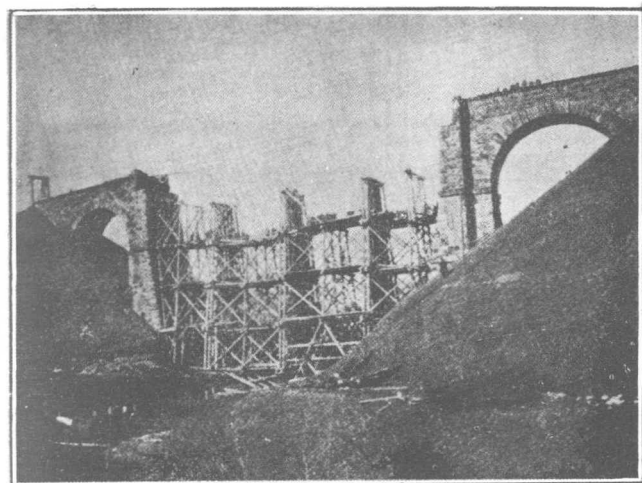

на бескидах

Після жовтневої офензиви та відвороту австрійської армії, стрілецькі сотні спинились на довший побут у німецьких кольоніях Феліцієнталю та Аннабергу. Стрільці мали за собою вже перші перемоги й перші рани. Боева сила поодиноких со-

Знищений залізничний міст під Волівцем, осінь 1914.

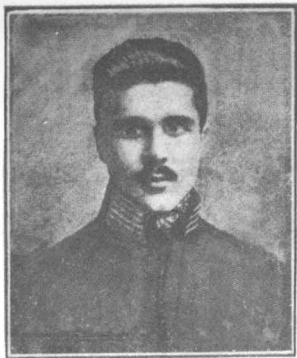
На горі Коссак, на Закарпатті.
Так днювали й ночували У. С. С. на становищах у Карпатах.

тень зменшилась на кільканацять, а то й кількадесять стрільців, що в боях наложили головами або були ранені. Дня 10. листопада приїхав до Аннабергу командант 55-ої дивізії ген. Фляйшман та наділив відзнаками хоробрости багатьох старшин і стрільців, між ними стрількиню Олену Степанівну й Софію Галечко.

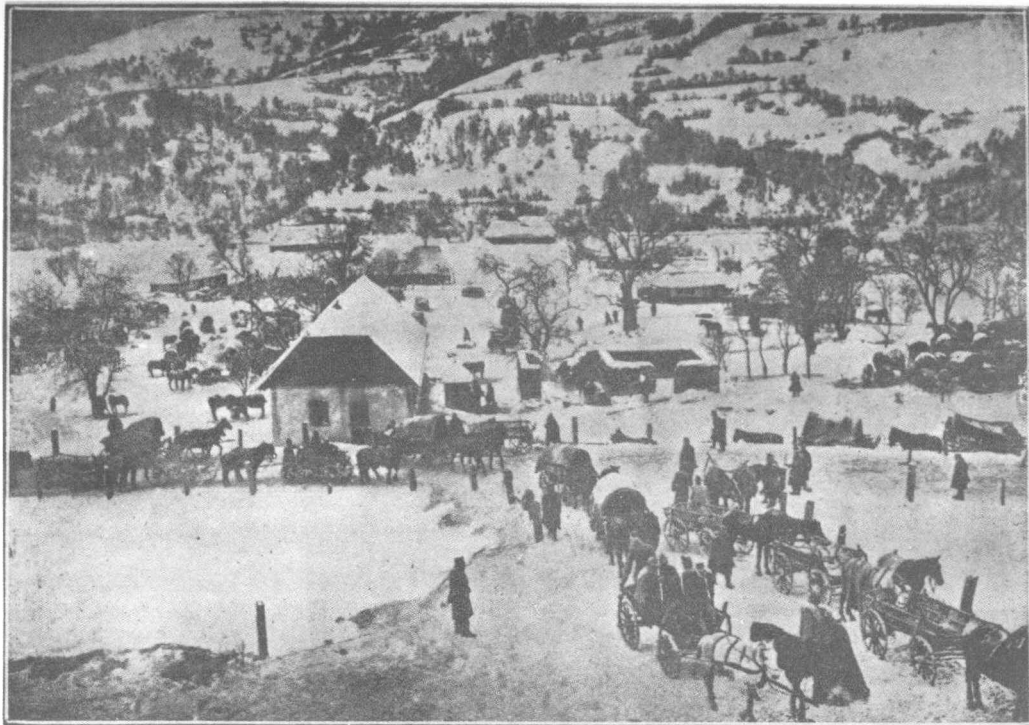
В Аннабергу знову зібралось 6 стрілецьких сотень. Сотні Семенюка, Будзиновського, Вітовського та Гутковського, були приділені до інших австрійських груп. Сотня Кліма Гутковського стояла в тому часі в Густі, містечку на захід від Мармароського Сиготу. Сотні Будзиновського та Вітовського збирались тоді в Горонді і прийшли на фронт 12. листопада.

З Аннабергу висилано раз-у-раз стежі, що часто зводили бої з противником. Ці стежі, в силі 10 до 20 людей, мали нераз завдання заходити як найдалше в глибину ворожого запілля. Серед снігів, що вже тоді покрили верхи Бескиду, стежі проходили далекі простори Карпат. Одного разу четар Трух дійшов зі своєю стежою аж до Гребенова, понад 30 км. поза ворожий фронт і далеко на задах ворога звів бій з Москалями, повертаючи щасливо з 20 полоненими й дуже цінними вістками про ворога. Та не всім стежам так щастило. Бувало, що багато з них верталось із втратами, залишаючи нераз убитих у запіллі ворога.

В половині листопада 1914 р. російські війська мали на фронті успіх і тому австрійське командування вирішило перейти на нову оборонну лінію, на гірський хребет »Бескид«, що тоді був границею між Галичиною та Мадярщиною. Тому, що нова оборонна лінія була ще не приспособлена, в передпіллі залишились відділи, що мали деякий час здержувати ворога, заки будуть приготовані нові оборонні позиції на Бескиді. Півкурінь от. Шухевича видержав декілька днів на первісній лінії в Тухольці, опісля, виконавши своє завдання, відступив також через село Климець на Бескид.

Хор. Михайло Сух,
влав на стежі під горою
Явірник, коло Лавочного,
3. лютого 1915.

Обози в дорозі на Воловець.

Всі сотні У. С. С. зібрались після того в селі Верб'язі, на південному склоні Бескиду. Нічю перебували Стрільці в домівках та досвіта виходили на становища, щоб на випадок наступу дати підмогу. В тому часі жертвою війни впали три села: Климець, Жупане та Вижлів. Їх спалено на приказ команди дивізії, щоб, мовляв, у той спосіб утруднити підхід ворожим військам. З Верб'язі виходили сотні в передпілля, щоб непокоїти ворога. Висилано також далекі стежі на його зади. Тоді вславився підприємчивий командант стежі Роман Сушко, що нічю підкрався до ворожої застави в лісничівці та спалив її. Дня 23. листопада вийшов II. курінь У. С. С. у передпілля, щоб випадом ослабити сподіваний ворожий наступ. Курінь дійшов з боями, що тривали цілий день, аж до Тухольки.

І цим разом спільне перебування та спільна праця сотень У. С. С. не тривала довго. У. С. С. знову розділили. На лівому крилі 55-ої дивізії стояла на позиції 130-а бригада. Вона займала становища на північ від села Латірки, через гори Пікуй, Ясенову, Плай по Козакову Полянку. Коли Москалі повели на становища тої бригади завзяті наступи, команда дивізії кинула туди півкурінь от. Шухевича (сотні Дідушка та Будзиновського). Сотні станули постоем у селі Мішкарівці, зараз побіч села Латірка, та звідти ставляли полеві застави й висилали стежі. Командантом 130-ої бригади був полк. Вітошинський. Він прийняв Стрільців доброзичливо та сердечно й цим зєднав собі серед Стрілецтва велику пошану й любов. За батьківське поведіння з вояками У. С. С. прозвали його «дзядзьом».

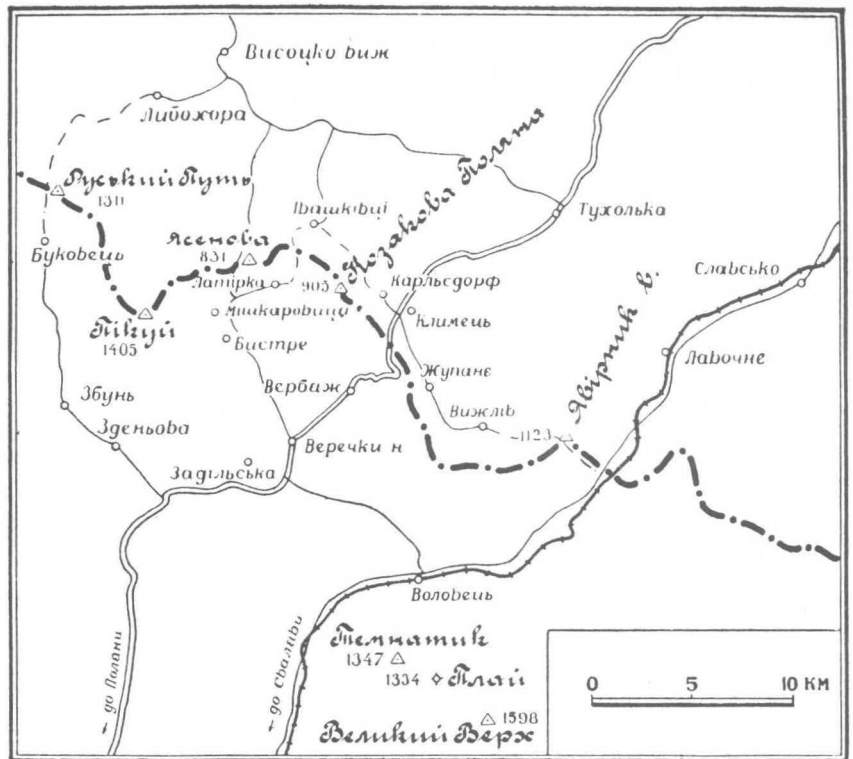
Ввесь грудень 1914 та половину січня 1915 року виконували Стрільці головно стежну службу в передпіллі обох бригад. Ця служба У. С. С. у Карпатах віддала австрійському командуванню велику прислугу. Корпусна команда ген. Гофмана поклала на У. С. С. завдання бути «оком фронту», слідкувати за розположенням московських частин та за їхніми рухами, від Вишкова аж по Ужок.

Австрійський ополченець,
один з тих, що боронили зимою 1914 р. карпатських
переходів.

Стрілець-звідун, один з тих, що переходили поза ворожий фронт.

Маяка зимових походів У. С. С. 1914-15 р.

Стрілецькі стежі часто продиралися глибоко у вороже запілля та доказували нераз правдивих чудес. Ніякі інші, навіть старшинські стежі, не могли рівнятися зі стрілецькими, для яких звичайно не було ніяких перепон. Вони своєю відвагою, бистрою орієнтацією та проворністю добували такі вістки про ворога, що викликували у вищих командах справжнє захоплення. З того часу закріпилася слава У. С. С. як незрівняних гірських стежників.

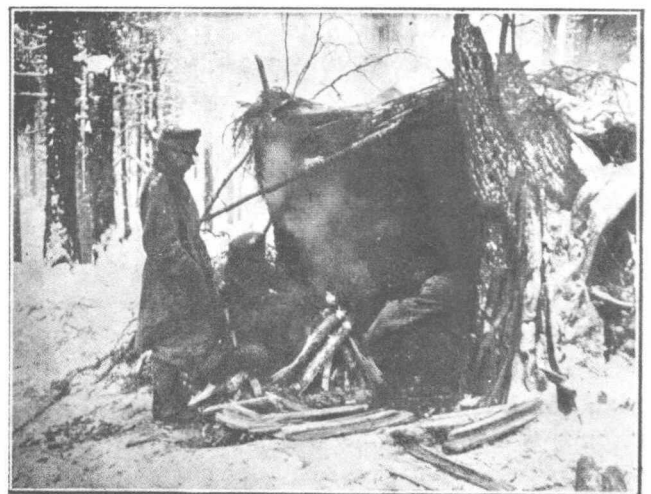
Далекі марші по горах, переходи поміж ворожими заставами та бродження у глибоких снігах при тріскучому морозі, напружене зорення за ворогом вимагали чимало сили волі й нервів. А все таки бували між стрільцями одиниці, що рвалися на ці небезпеки та труди. Їх манила романтика бо-

євих пригод та вояцька гордість. Одним з таких героїв, що заєдно зголошувались на провідника найнебезпечніших стеж, був чет. Балюк, який згинув пізніше в бою під Заваловом над Золотою Липою. Завдяки стрілецьким стежам корпус ген. Гофмана врятувався від неодої несподіванки. Крім четаря Балюка вславились як провідники далеких стеж Р. Сушко, М. Мінчак, Г. Трух, А. Мельник, д-р О. Левицький, М. Михайлів та інші.

Після відходу півкурія от. Шухевича в розпорядження 130-ої бригади, всі інші сотні під проводом Г. Коссака несли важку полевую службу. Їх кидали в найбільш загрожені місця. В тому часі сильно потерпіла сотня М. Барана, якої боєвий стан до кінця грудня змалів на половину. Самого

Сот. В. Сроковський приймач звіт стежі.

Нічліг У. С. С. на горі Татарівці, коло Славська.

І-ий курінь в Рожанці.

Сотня Д. Вітовського.

команданта сотні полонили Москалі тоді, коли він вийшов зі сотнею із Жупаня у передпілля.

Дня 12. грудня знято фронт з Бескиду й перенесено на Закарпаття. Москалі прорвались на північному заході від ґрупи Гофмана та загналися в глибину Закарпаття. Підчас того відвороту з Бескиду сотні І. куріня боронили задів відступаючого корпусу. Після виконання цього завдання

курінь перейшов на становища поміж верхом Плай і Великим Верхом. Звідти атакували ворожі становища 20. і 21. грудня сотні Букшованого, Дудинського і Носковського та після невдачі цілий курінь відступив на гору Темнатик. Серед студіни та безнастанних боїв курінь удержався там до 7-го січня 1915 р., саме до Різдвяних Свят.

Небаром ґрупа Гофмана мусіла знову від-

Поворот стежі в Бескидах.

Сот. Клим Гутковський.
Помер в Будапешті.

Сот. Вол. Строковський.
Помер весною 1915 р.

ступати. Фронт опинився на деякий час біля Сваляви та аж з підходом нових сил посунувся дещо вперед. В авангарді групи йшли сотні У. С. С., як її око, висилаючи далекі стежі, які приводили «язика» та відомості. Тоді визначився між іншими пхор. Т. Ковалик зі сотні Дудинського, нагороджений опісля високим боєвим відзначенням та степенем хорунжого. Також чет. Андрій Мельник, командант першої чети сотні Дідушка, дійшов одного разу до села Мішкарівці, де після рукопаш-

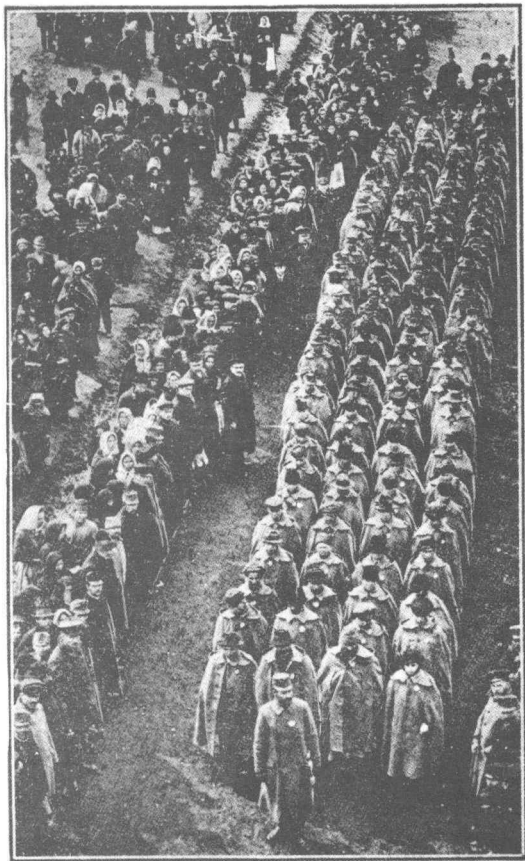
ного бою захопив козацький відділ з кіньми та зброєю.

Надійшов час Різдвяних Свят. Були це перші свята на війні. У. С. С. стрічали їх далеко від рідні та хати, в поготівлі, на верхах засніжених Карпат. А все таки Стрілецтво святкувало це Різдво урочисто. Ті, що стояли в селах, дістали святу вечерю. Кухарі приготували борщ, пироги, голубці, оселедці й кожний стрілець дістав пів їдунки якогось лікеру та пива. Не забули про своїх героїв також земляки на еміграції, у Відні, та прислали на свята дарунки. Кожний стрілець дістав тепле білля, скарпитки, ласощі та письмо-привіт від рідного незнайомого. Ці дарунки, про які подбали Український Жіночий Комітет та Українська Боєва Управа, привезли Стрільцям Іван Боберський та др. В. Старосольський, що перший раз відвідали У. С. С. у полі.

Після Різдва, 10. січня, вийшла на фронт сотня Кліма Гутковського, що досі стояла залогою в Густи, на Закарпатті. Її приділено до боєвої групи полк. Ганнака, що складалася з кількох самостійних курнів гірських стрільців і боронила карпатського переходу в районі Вишкова, на південний схід від Лавочного.

Околиці, в яких опинилась сотня К. Гутковського, були чи не найважчим боєвим тереном усього карпатського фронту. Є це західні відноги непрохідного, лісистого, майже незаселеного пасма Горґанів.

Сотні припала важка розвідочна та стежна служба, яку меткий та спосібний командант сотні Гутковський зорганізував візцево. Також в боях, що велись коло Вишкова, сотня декілька разів визначилась такою відвагою та завзяттям і мала такі успіхи, що про неї була окрема згадка в одному з боєвих звітів Начального Командування Армії. В безупинних змаганнях боєвий стан сотні за два місяці змалів так, що її в березні стягнуто до Коша у Варпалянці для доповнення. Важкі труди зло-

Чета добровольців у Гмінді.
Зорганізував її в таборі біженців пхор. В. Сідельник.

Сотня У. С. С. сформована у Відні.

мили також здоровля славного сотника К. Гутковського. Він помер після Великодня в Будапешті.

В середині січня появились у Карпатах з допомогою німецькі полки і дня 22. січня почався спільний наступ австро-німецьких військ. Небагом У. С. С. вступили знову на Галицьку Землю.

У. С. С. йшли через Жупанє, Вижлів у сторону Лавочного. В одному із боїв, під горою Явірник, загинув хор. М. Сух. Це був відважний старшина та добрий товариш, якого всі любили за живу вдачу й гарний голос.

Січнева офензива австро-німецької армії не змогла відкинути Москалів відразу з Карпат. Її розгін спинився в середині дороги. Російське командування кинуло на карпатський фронт великі підкріплення і повело завзяті протинаступи на півночі і південному заході від Славська. Славсько стало базою 55-ої дивізії, в якій складі були також У. С. С. Перший курінь відійшов до села Рожанка в район 129-ої бригади. Саме в цьому часі уступив зі свого становища з причини пізнього віку її дотеперішній командант ген. Дрда, який полюбив Січових Стрільців і поведився з ними по батьківськи. Його замінив полк. Маташіч. Шефом штабу залишився надалі сот. ген. штабу Кватернік.

В часі від 16. до 22. лютого I. курінь У. С. С. був у боях у стіп гір Татарівки та Чиряка. На цьому відтинку Москалі повели сильні протинаступи. Завзято боронили сибірські полки також гору Кливу. В бою за неї заломилось багато німецьких наступів і загинуло кілька тисяч Німців.

Другий курінь стояв тоді залогою у Славську. В березні оба курені перейшли до Грабівця Скільського і Головецька. I. курінь займив становища на горі Маківці та боронив долини між г. Маківкою і Плішкою, II. курінь залишився до боїв за Маківку в запасі бригади.

Після Великодня відійшов через внутрішні непорозуміння командант II. куреня от. д-р С. Шухевич до австрійського полку й команду перейняв сот. В. Дідушок.

У Славську сформовано перший відділ стрілецької кінноти, при кавалерійському дивізіоні мадярського сотника кінноти Фаркаша, великого друга Українців та Стрілецтва. Відділом цієї кінноти командував хор. Р. Камінський. Стрілецька кіннота вже в карпатській кампанії добула добру славу та чимало відзначень.

Зі січневою офензивою УСС. вступили знову

Відпочинок сотні в поході.

на батьківську землю. Якже змінилося за цей час стрілецьке обличчя. Карпатський похід зробив з У. С. С. справжню боєву одиницю, що вдержалася у цілій військовій хуртовині на висоті своїх завдань та після світової війни стала завязком Української Армії.

Карпатські бої були для Українських Січових Стрільців найкращою військовою школою, з якої перший іспит вони зложили на Маківці.

Кубанські козаки полонені пхор. Т. Коваликом.

Чет. Г. Трух на стежі.

Стрілецька кухня на горі Кливі.

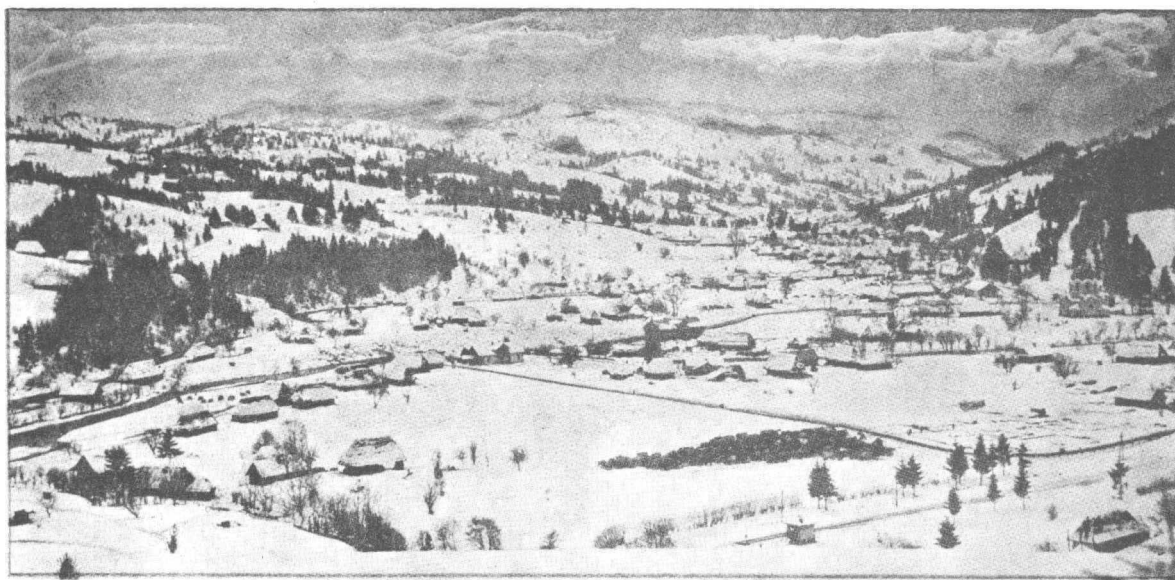

Хор. Степан Глушко.

Чет. Роман Сушко.

Сот. Д. Вітовський промовляє на похоронах
стрільця у Славську.

Славсько в зимі 1915 р.